אמר ליה מותר. דהא ליכא דיורין בין הפסין לליסרו עלייהו לליהוי מוציא מרשותו לרשות חבירו: שתים מאי. שתים זו אצל זו ומחיצה ביניהן ושתיהן רחבן בין הפסין: אסור. לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש (פ) טעמא רב הונא: ואפי' עירבו. דרך הפתח שבמחיצה שביניהן דהשתא חדא ניהו ולא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרוחה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר הני דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות לחברו אחד שאסור להוציא לחברו אלא א"כ נשתתפו ה"ע[ד] משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר חבורו ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב בחתת החצירות דרך בין הפסין וההוא ודאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי סתום תקון ואורכו יותר על רחבו[ה] וזה מפולש לארבעה לדדין: עירבו מותרין. דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא ולא אסרן אהדדי לתך גזירה לא חיישינן: דהדדן וערבן. שנפרצה[ו] ביניהן פירצה גדולה בסופה שגלוי לכל שרשות אחת היא[ז]: **ישבו מים בשבת מהו.** לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה[ח] או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי ישבו ואסור ואכל פסי מירחות קאי: כלום נעשית מחיצה. כלומר כלום הותרה ממילא כו אלא משום מים[ט]: **ישבו מים בשבת.** וחזרו ונאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: מיניה דמר. רבה שהיה רבו: **ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי.** דמותר דהא קיימא לן[י] כל מחילה הנעשית בשבת שמה מחילה: **לא שנו.** דשמה מחילה: **אלא לזורק.** שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב דמלאכתא ולאי מחילה היא: **אבל לטלטל אסור.** דרבנן גזור עליה: **אמזיד איתמר.** וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מחילה כל שכן דמותר: הזורק. מרשות הרבים לבין הפסין של מירחות: חייב. חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא: **אי לאו מחיצה.** מלאכתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה: היכי שרו רבנן למלאות. ולהוציא מרה"י לרה"ר משום דוחק: בעין פסי ביראות. ואין שם טור: **מפסקתן.** שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לצדדין לאחי דריסת רגים ומבטלי מחיצות: כאן הודיעך. תכניס כמה גדול כתן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רגים: מותר להקריב כו'. פריסנא לה לכולה מתני' ברגים פירקין: **אלא א"כ הכנים ראשו ורובו.** דחייסי' שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו: וכן

דהדדן ערבן. והכי פירושו שתים אסורות אפי' עירבו ואם עירבו כו' דהיינו כלומר דהדדן וערבן מותרות כשעירבו: אין כאן. אע"ג דאמרי אית ליה[ט] שבת הואיל והותרה הותרה מודה הכא משום דליכא מחיצות:

מחיצה תרי גווני אילן הכא נמי תרי גווני גדר בעא מיניה אביי מרבה חצר שראשה נכנס לבין הפסין מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה א"ל מותר שתים מאי אמר ליה אסור אמר רב הונא שתים אסורין ואפילו עירבו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין רבא אמר עירבו מותר א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך [א]חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל שתים אסור בד"א שלא עירבו אבל עירבו מותרין לימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא התם דהדדן וערבן בעא מיניה אביי מרבה ישבו מים בשבת מהו א"ל [ב]כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן בעי רבין ישבו מים בשבת ובאו[ג] בשבת מהו א"ל אביי ישבו בשבת לא תיבעי לך דבעי מיניה דמר ופשיט לי דאסיר [ד]באו נמי לא תיבעי לך דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת[ה] ותניא [ד]כל מחיצה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון[ו] שמה מחיצה ולאו אתמר עלה אמר ר"נ לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל לא [ה]כי איתמר דר"נ אמזיד איתמר אמר ר"א [ו]הזורק לבין פסי הביראות חייב (א"ל) פשיטא אי לאו מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות לא צריכא [ז]דעבד כעין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכה חייב הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי [ח]לא צריכא אע"ג דקא בקעי בה רבים ומאי קמ"ל דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הא א"ר אלעזר חדא זימנא [ט]דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר [ג]מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך [י]רבי יוחנן ור"א דאמרי תרוויהו כאן הודיעך כחן של מחיצות אי מהתם הוה אמינא כאן ולא סבירא ליה קא משמע לן כאן וסבירא ליה [ז]ולימא הא ולא בעי הך [ח]חדא מכלל חבירתה איתמר: מותר להקריב לבאר וכו': [ט]תנן התם לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים אלא אם כן מכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה

כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (ד' קפ:) ספיעות שנתקשרו מערב שבת והותרו וחזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון (ג) במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד לאוריתא אי נמי לא קאי אמזיד:

קמ"ל כאן וסבירא ליה. ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן[ו]: **לא יעמוד אדם.** בפרק בתרא (ד' עט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכנס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן[ב] ורש"י תירץ לקמן[ג] דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דחוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ומן במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (ג) (אמות) אמרינן[ד] ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא יוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום ל' ולפי זה היה מותר להוציא לאחר מרה"ר ולזרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' עט.) הוא ברה"י ופי' התמה ברה"ר מהו הייגו משום דמי רגליס מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחים בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משתשיכה דאי שדי (ד) ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ואתו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא טוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוציא לאחר ברה"ר ולזרוק וא"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת[ט] לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי יריו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחתי אע"ג דאינם נחים עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוציא (שבת ד' פ.) הוליא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו[י] גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוליא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הוצאה בהדי הנך הא בעידנא דמיחייב עליהו דהייגו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהוצאה עד שיגיעו למעיו אלא אהוצאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבת קפ: לקמן כה., ב) שבת ו: לקמן כב., ג) [לקמן שם], ד) [מגילה כט:], ה) [שם וש"נ], ו) שבת יפ. ע"ש לקמן עט., ז) עי' לעיל ה. יב: אולם עי' רשב"א וריטב"א שלא העתיקו הא דארכו יתר על רחבו דלא נאמר לענין עירוב אלא לענין תיקון לחי (עי' גאר"י), ח) כלעיל יז. ע"ש, ט) [לקמן עג:], י) דף כב., כ) דף צח., ל) צט. בד"ה רישא רבנן, מ) לעיל דף ט., נ) [כריתות יג: ושם].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסור לטלטל וכו' כדמפרש רב הונא טעמא הס"ל: (ב) תוס' ד"ה כי אימא וכו' להיתרן הראשון וכן מחצלות כו' ממזיד לא חזרו: (ג) ד"ה לא יעמוד וכו' ואע"ג דנמקום שאין בו ד' על ד' אמרינן כל"ל ומיהא "אמות" נמחק: (ד) **בא"ד** אדרבה משתשיכה דאי שדי להו[?] אתי לידי חיוב חטאת:

הגהות וציונים

(א) בכת"י נוסף ובאו מים בשבת, ולפי' רש"י דחדא איבעיא היא הוא מיותר אבל לדעת הרמב"ם והמ"מ דב' בעיות בעי רבין אתי בזה לאשמעינן דבאו מים בשבת היינו אפי' ישבו כבר מערב שבת ומילתא אחריתי היא (ע"פ דק"ס, עי' רש"ש, תורת חיים, שפ"א, וביולקו"מ): (ב) "בין באונס בין ברצון" ליתא בכת"י ובדפו"ר (וכן ליתא לקמן ובשבת) ואיני יודע מי הכניסו בדפוסים שאח"כ (דק"ס): (ג) בכת"י ודפו"ר **דרך הרבים** (ותיבת "רשות" ליתא, ועי' הגו"צ לקמן במשנה): (ד) נדצ"ל היינו נמי משום דנתנו (באה"מ): (ה) בדפו"ר שנפרצה **מחיצה שביניהן** פירצה גדולה וכו': (ו) כזה צייר המהרש"ל [והיינו שהפירצה הנוספת דהדר ועדבן הוא בסוף הכותל לצד רה"ר בצד השני הרחוק מבין הפסים], אולם עי' ריטב"א שפי' בדעת רש"י שנפרצה הפירצה בראש הכותל לצד בין הפסים [עי"ש עוד ועי' גנזי יוסף, ועי' הפי' באופנים אחרים ברשב"א ובמאירי ותוס' רי"ד] וע"ע בהגהות על המהרש"ל: (ז) בדפו"ר נוסף **והרי יבשו**: (ח) צ"ל דהא **תניא** כל מחיצה (מהר"ם, חכמת מנוח ועוד) ונראה שכצ"ל גם במהרש"ל עי"ש: (ט) תיבת "זאת" נמחק (מהרש"ל): (י) בגמ' שם איתא כלפנינו (עי"ש), ומסתמא כוונתו להגיה "שרי" כלפנינו במקום מה שאיתא בדפו"י "שריח":

עין משפט נר מצוה

מ א ב ג שם הלכה לד: י ד ה מי' שם הל' לד ופט"ז שם הל' כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג:

יא ו ז ח מי' פי"ז שם הלכה לג:

רבינו חננאל

גוחני אילן איכא דאמרי (הכל) [בכה"ג] (פשט) [פשוט] ליה גודדייתא דקני בעא מיניה. **ותוב בעא מיניה חצר שראשה אחד** נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל ב' חצירות נכנסות לבין הפסין אסור. **אמר רב הונא ואפי' עירבו** חצרות זו עם זו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין כו' (ורבה) [ורבא] אמר עירבו מותר ותניא כוותיה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל בתוכה לבין הפסין וכו' ושתים אסור בד"א בשלא עירבו [אבל עירבו] מותר **ורב הונא משני בהדדן ועירבן.** כלומר אלו ב' חצרות הנכנסות לבין הפסין הדדן מתערבן או כגון שביטל אחד מהן רשותו לחבירו והויין כחדא. אבל אי לא הדדן ומתערבו אסור וזו שנויה היא. והלכתא כרבא: **בעא מיניה אביי מרבה ישבו מים בשבת** מותר לטלטל בין הפסין או לא. ופשיט ליה לא נעשו פסין מחיצות אלא בשביל המים ישבו המים בטלו המחיצות **ואמר אביי באו מים בשבת** לא קא מיבעיא לי דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בין במזיד בין בשוגג שמה מחיצה הלכך כיון שבאו מים מותר. והא דאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור במזיד אתמר. והני מיא לא במזיד הביאום. אלא מימי המטר וכיוצא בהן באו מעצמן: **א"ר אלעזר הזורק מבין דה"ר לבין פסי ביראות** חייב וכן הערוה כמין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכו חייב דכרה"ר דמי ואע"ג דבקעי ביה [רבים] [אם היתה דרך] ואם היתה דרך הרבים מפסיקתה יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אין צריך ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות דאע"ג דבקעי ביה [רבים] כיון דקיימי מחיצתא כרה"י דמי: **פיסקא מותר להקריב לבאר כו'.** תנן התם בסוף המסכתא לא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה כו'

ליקוטי רש"י

וישתה ברשות הרבים. ויוציא לאחרו לרה"ר ושמה גזירה שמא יכנס הכלי אצלו [לקמן צט.].

וכי (ג) לא נקיט לה מי שרי. קשה דלמן זה סוגיית הש"ס דלעיל קאמר היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה לא תבעי לך דבעינן דלשה ורובה והשתא פריך מי שרי וי"ל לא מעוס דפשיטא ליה לשה ורובה: **והתניא** לא ימלא. גבי פסי מילאות מיתניא ומשמע דקאי אמתני' ואע"ג דאיכא לשה ורובה ועל כרחך בדלא נקיט לה מיירי דאי בדנקיט לה מיירי אם כן מה הועילו לשה ורובה על פרה:

אמר אביי הכא באיבום העומד ברה"ר. פירוש שהבהמה אוכלת מן האיבום ברה"ר אלא הפסין וקא משמע לן דלא ימלא דלי ויתנו על רחש האיבום ויאחזו בידו דילמא חזי לרחש האיבום שברה"ר נתקלקל וילך שם עם הדלי ומפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שופך לפניה דכי נמי חזי לרחש האיבום שנתקלקל ואזל להתם הא ליתי מידי בידיה דהא כשפך הנים הדלי בין הפסין ובחנם דתק רש"י לפרש שהבהמה עומדת בבית ויש ספרים שכתוב בהן וכן גירסת רבינו חננאל דלמא חזי לאיבום דמקלקל ומפיק ליה לדווליה בהדיה פירוש שלא יכול להניח הדלי ברחש האיבום שבין הפסין ומפיק לה לדווליה דרך האיבום דעומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"ר ואחזי ליה לאידך גיסא דמקלקל ומנח ליה וקא מפיק ליה מרה"ר לרה"ר ומנח ליה פי' על מרעא ברה"ר עד דמתקן ליה לאיבום:

אובסין. הלי אובסין לאו דוקא אלא כלומר מלעיטין דתנן בפ' בתרא דשבת (ד' קיח:) אין אובסין את הגמל אלא מלעיטין: מידי

וכן בגת גבי אדם הא אמר דבעי ראשו ורובו גבי פרה[ט] מי בעינן לה ראשה ורובה או לא כל היכא דקא נקיט מנא ולא נקיט לה לא תיבעי לך דבעי ראשה ורובה מלגיו כי תבעי לך היכא דנקיט מנא ונקיט לה מאי א"ל תניתוה[כ] ובלבד שתהא הפרה ראשה ורובה מבפנים ושותה מאי לאו דנקיט לה ונקיט מנא לא דנקיט מנא ולא נקיט לה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא[ל] לא ימלא אדם מים ויתן בשבת לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה הא אתמר עלה[מ] אמר אביי הכא באבום העומד ברשות הרבים גבוה[נ] ורוחב ד' וראשו אחד נכנס לבין הפסין גזרה דילמא חזי ליה לאבום דמקלקל ואתי לתקוניה ודרא ליה לדוולא בהדיה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים וכי האי גוונא מי מיחייב[ס] והאמר רב ספרא אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל ליה מרה"ר לרשות היחיד תא שמע גמל שראשו ורובו מבפנים אובסין אותו מבפנים והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמיא וקא בעינן ראשה ורובה אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך ת"ש בהמה שראשה ורובה בפנים אובסין אותה מבפנים והא אבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה[פ] וקא בעינן ראשו ורובו מאי בהמה נמי דקתני גמל והתניא בהמה והתניא גמל[ע] מידי גבי הדדי תניא תנ"ה ר"א אוסר בגמל הואיל וצוארו ארוך [א"ר יצחק בר אדא[צ] לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד והתניא לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם

מטפס

מאי לאו [ד]דנקיט מנא ולא נקיט לה לא דנקיט מנא ונקיט לה והכי נמי מסתברא דאי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא ושופך והיא שותה מאיליה הא איתמר עלה אמר אביי הכא באבום העומד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין דחזי ליה לאבום דמקלקל ואתי לתקוניה ודרי ליה לדוולא בהדיה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים וכי האי גוונא מי מיחייב והאמר רב ספרא אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל ליה מרה"ר לרשות היחיד תא שמע גמל שראשו ורובו מבפנים אובסין אותו מבפנים והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמיא וקא בעינן ראשה ורובה אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך ת"ש בהמה שראשה ורובה בפנים אובסין אותה מבפנים והא אבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה (פ) וקא בעינן ראשו ורובו מאי בהמה נמי דקתני גמל והתניא בהמה והתניא גמל (ע) מידי גבי הדדי תניא תנ"ה ר"א אוסר בגמל הואיל וצוארו ארוך [א"ר יצחק בר אדא[צ] לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד והתניא לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם

מטפס

ליה מרה"ר לדעתא לאוקי ברה"י: לא תיבעי לך דסגי בראשה ורובה. דהא מתני' היא בדנקיט מנא דלא לאו דנקיט מנא קמיה למה הלריכו לשה ורובה בפנים אבל הא מספקא לן דדילמא מתני' בדנקיט לה הוא: אובסין אותה מבפנים. מפרש בפ' מי שהחשיך (שבת ד' קיח:) שתובב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיבום במעיה כשיצא למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל: והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא. שאם אינו אוחז בגואלו אינו יכול לתחוב וקא בעי לאשו ורובו ואיפשטו בעיא קמייתא לישנא קמא: מידי גבי הדדי תני לחו. דתנא בהמה לא תנא גמל ומאי בהמה גמל: אימתר נמי לא גרסי: צוארו ארוך. ואע"ג[ד] דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו ויעקר[ה] לוארו יגיע עד רשות הרבים[ו]: בהמת עולי רגלים. אבל אדם אפי' עולי רגלים לא הותר לדלות ולשאת שיכול ליכנס לפנים ולשאת:

מטפס

שניהם ביחד ושיבשו אותו (דק"ס), ועי' גנזי יוסף ומנחם משיב נפש שמיישבים כוונת הגהתו בסוף הדיבור דר"ל ואהכי אפילו לת"ק דפליג על ר"א ס"ל ג"כ דמשונה גמל משאר בהמה ובעי ראשו ורובו אבל בשאר בהמה לעולם לא בעינן ראשה ורובה היכא דנקיט מנא ונקיט לה, ונראה דלפי זה מיושב היטב כוונת המהרש"ל בכל הגהותיו (עי' דק"ס שכתב "ולא זכינו לירד לסוף דעתו מה ראה להגיה") דרש"י בא לבאר הוכחת הגמ' מברייתא דר"א [דהא לפי דברי המהרש"ל בגמ' פליג ר"א על הברייתא וסובר דבגמל אפי' ראשו ורובו לא מהני ולתנא דברייתא מהני בראשה ורובה בפנים] דהגמ' מביאה סיעתא עכ"פ להא דגמל חמור מבהמה ולכן בעינן לת"ק ראשו ורובו אע"פ שבשאר בהמה היכא דנקיט לה ונקיט מנא לא בעינן ראשה ורובה (עי' שפ"א, רש"ש, ובילקו"מ), ועי' תוס' הרא"ש: **כ)** [צ"ל ויעקם] (גלוין) כ"ה בכת"י ובדפו"ר, ובשאר הדפו"י איתא ויעק' ופשטוהו אח"כ בטעות (דק"ס): **ל)** עד דה"ר **ואהכי בעי ראשו ורובו אע"ג דנקיט לה** כצ"ל [רש"ל] (גלוין), ועי' אות י:

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יב:
יג ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כט:
יד ג סש הלכה ל:

רבינו חננאל

[גבי] אדם הא תנן דבעי להכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. **פרה מאי** מי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה [אי לא והיכא דנקיט לה למנא ולא נקיט לה לבהמה. לא תיבעי לן דודאי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה] כי תיבעי לן היכא דנקיט לה למנא ונקיט לה לבהמה מאי. ת"ש **ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה** בפנים ושותה מאי לאו דנקיט מנא ונקיט לה כו'. [איכא דאמרי גבי] אדם הא קאמרינן דסגי ליה בראשו ורובו בהמה מאי היכא דנקיט לה למנא ונקיט לה לבהמה דברי הכל סגי ליה בראשה ורובה כי תיבעי לן היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה מאי. ת"ש ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה לפנים ושותה מאי לאו דנקיט מנא ולא נקיט לה ודחינן לא דנקיט מנא ונקיט לה הכי נמי מסתברא דאי לא נקיט לה מי שרי לה לאשקויה. **והתניא לא ימלא אדם מים** ויתן לפני בהמתו אבל ממלא ושופך הוא ושותה והיא שותה מאיליה ודחינן הא אתמר עלה דהא בריתא אמר אבי הכא באיבוס העומד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' שהוא רה"י וראשו אחד נכנס לבין הפסין עסקינן חיישינן דלמא נפיק ומסגי עילולא ומפיק ליה [לדוולא] בהדיה ומנח ליה כ"א בארעא וקא מפיק מרה"י לרה"ר. **ואקשינן ומאן** דמפיק כי האי גוונא מי מיחייב והא אמר ר' יוחנן המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן

ליקוטי רש"י

גת. לעלור עניים [שישאיר ה, כן]. **נקיים.** אוחז [שבת קיז:]. **מנא.** כלי [שם קמג:]. **ודרא ליה לדוולא.** יטענו את הכלי [ע"פ גיטין סו. ב"מ קג:].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן כח.], **ב)** [שם], **ג)** שבת ס: כתובות לא. ע"ז, **ד)** [שבת יח. גיטין סד. ב"מ לד. לב.], **ה)** חגיגה י ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונקיט לה דמיא וקא בעינן לאשו: **(ב)** רש"י ד"ה הא איתמר וכו' ואנוס מתוקן לה לפניה נרסות הרבים כזה:

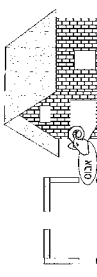

(ג) תוס' ד"ה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי:

הגהות וציונים

א) בכת"י ובדפו"ר גבי **בהמה מאי** מי בעינן ראשה ורובה: **ב)** במקום תיבות "א"ל תניתוה" הנוסח בכת"י וראשונים (וכ"ה בדפו"ר) **תא שמע**, ובודאי שהוא הנוסח הנכון (דק"ס) עי' בילקו"מ: **ג)** בכת"י ודפו"ר מאי **מי סגי לה בראשה ורובה או לא** ת"ש ובלבד שתהא וכו' (ועי' אות הקודם): **ד)** גי' הרא"ש **אמי** (גלוין): **ה)** בדפו"ר דכל כמה שהיין בגת שותין ממנו בלא מעשר: **ו)** צ"ל **לחוץ** (דפו"ר): **ז)** בדפו"ר הנוסח **ויוציא** את **הדלי** אחריה (וכ"ה נכון, דק"ס): **ח)** בדפו"ר כלומר **לעולם** כי בעינן: **ט)** בדפו"ר נוסף **אע"ג דהוה ראשה ורובה בפנים**: **י)** **ואי לאו** דרוב כצ"ל [ח"מ] (גלוין), וכן הגיה המהר"ם, הגהתם היא על פי הנוסח בכת"י ודפו"ר שסדר הדיבורים ברש"י הוא ד"ה "צוארו ארוך" ואח"כ ד"ה "מידי" וקאי על תירוץ רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך דבעינן ראשה ורובה ומהני, וכ"ה באמת בכמה דפו', והמהרש"ל (בדפו"ר) שהיה לפניו נוסח דפוסים אלו הגיה ע"פ כת"י ודפו"ר שצ"ל "ראע"ג" כלפנינו וכן שצ"ל סדר הדיבורים ברש"י כלפנינו וקאי הדיבור אדברי ר"א שאוסר אפי' בראשו ורובו (וכמו שכתב באורך בגמ' עי"ש), והנה עי' להלן בסוף הדיבור הגהת הגלוין בשם המהרש"ל מה שכתב להוסיף בדברי רש"י וב' הגהות אלו משמו סותרים זה את זה דלפי הגהתו שבסוף הדיבור מהני ראשו ורובו בגמל, ונראה לומר שזאת ההגה היתה כתובה על גלוין הגמ' שלו מחכם אחר והיא היתה לפי הסדר הישן בדיבורי רש"י ומעתיקי הגהותיו מגליון הגמ' שלו לא הבינו כוונת הדברים והעתיקו

ח) [לקמן כח.], **ט)** בכת"י ובדפו"ר גבי **בהמה מאי** מי בעינן ראשה ורובה: **י)** במקום תיבות "א"ל תניתוה" הנוסח בכת"י וראשונים (וכ"ה בדפו"ר) **תא שמע**, ובודאי שהוא הנוסח הנכון (דק"ס) עי' בילקו"מ: **יא)** בכת"י ודפו"ר מאי **מי סגי לה בראשה ורובה או לא** ת"ש ובלבד שתהא וכו' (ועי' אות הקודם): **יב)** גי' הרא"ש **אמי** (גלוין): **יג)** בדפו"ר דכל כמה שהיין בגת שותין ממנו בלא מעשר: **יד)** צ"ל **לחוץ** (דפו"ר): **טו)** בדפו"ר הנוסח **ויוציא** את **הדלי** אחריה (וכ"ה נכון, דק"ס): **טז)** בדפו"ר כלומר **לעולם** כי בעינן: **יז)** בדפו"ר נוסף **אע"ג דהוה ראשה ורובה בפנים**: **יח)** **ואי לאו** דרוב כצ"ל [ח"מ] (גלוין), וכן הגיה המהר"ם, הגהתם היא על פי הנוסח בכת"י ודפו"ר שסדר הדיבורים ברש"י הוא ד"ה "צוארו ארוך" ואח"כ ד"ה "מידי" וקאי על תירוץ רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך דבעינן ראשה ורובה ומהני, וכ"ה באמת בכמה דפו', והמהרש"ל (בדפו"ר) שהיה לפניו נוסח דפוסים אלו הגיה ע"פ כת"י ודפו"ר שצ"ל "ראע"ג" כלפנינו וכן שצ"ל סדר הדיבורים ברש"י כלפנינו וקאי הדיבור אדברי ר"א שאוסר אפי' בראשו ורובו (וכמו שכתב באורך בגמ' עי"ש), והנה עי' להלן בסוף הדיבור הגהת הגלוין בשם המהרש"ל מה שכתב להוסיף בדברי רש"י וב' הגהות אלו משמו סותרים זה את זה דלפי הגהתו שבסוף הדיבור מהני ראשו ורובו בגמל, ונראה לומר שזאת ההגה היתה כתובה על גלוין הגמ' שלו מחכם אחר והיא היתה לפי הסדר הישן בדיבורי רש"י ומעתיקי הגהותיו מגליון הגמ' שלו לא הבינו כוונת הדברים והעתיקו